

ОСОБЛИВОСТІ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АДВОКАТА

Шлапко Т. В.

*Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету, к. ю. н.*

Номировська Ю. В.

*Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету, студентка*

Діяльність адвоката є специфічним різновидом професійної юридичної діяльності та спрямована на представництво юридичних та фізичних осіб і захист порушених прав. Специфіка роботи адвоката та комплексний характер його обов'язків, необхідність дотримання деонтологічних вимог та правил зумовлюють особливий характер дисциплінарної відповідальності адвоката. В умовах триваючої судової реформи та євроінтеграційних процесів питання вдосконалення дисциплінарної відповідальності адвоката набувають особливої актуальності.

Порядок притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності врегульований розділом VI Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. [1] та Правилами адвокатської етики (далі – ПАЕ), затвердженими звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09.06.2017 р. [2].

У вищезазначених нормативних актах відсутнє поняття «дисциплінарний проступок», а його розкриття відбувається шляхом закріплення у ч. 2 ст. 34 вказаного Закону переліку діянь, які визнаються дисциплінарним проступком адвоката. Такими діяннями є: порушення вимог несумісності; порушення присяги адвоката України; порушення правил адвокатської етики; розголошення адвокатської таємниці або вчинення дій, що призвели до її розголошення; невиконання або неналежне виконання своїх професійних

обов'язків; невиконання рішень органів адвокатського самоврядування; порушення інших обов'язків адвоката, передбачених законом. Не є підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності винесення судом або іншим органом рішення не на користь його клієнта, скасування або зміна судового рішення або рішення іншого органу, винесеного у справі, в якій адвокат здійснював захист, представництво або надавав інші види правової допомоги, якщо при цьому не було вчинено дисциплінарного проступку [1].

Визначення вищевказаного поняття наводиться у доктрині. В. В. Заборовський, наприклад, визначає дисциплінарний проступок адвоката як винне діяння (дія або бездіяльність) адвоката, що вчиняється ним при здійсненні як професійної, так і іншої діяльності, яке виражається в порушенні вимог законодавства про адвокатуру і адвокатську діяльність та (або) норм ПАЕ, яким заподіюється шкода клієнту та (або) адвокатурі в цілому, шляхом приниження її авторитету, авторитету адвокатської професії та статусу адвоката [3, с. 118].

О. І. Русанова наводить такі приклади порушень адвокатської етики, за наслідком яких наступає дисциплінарна відповідальність: безпідставне затягування справи з метою отримання більшого гонорару; диктування підзахисному завідомо неправдивих показань; будь-які висловлені назовні сумніви в достовірності інформації та документів, що виходять від клієнта; пасивність адвоката в процесі, незаявлення клопотань, щоб не дратувати суддю; незаконні угоди з обвинуваченим та інші [4, с. 15].

Також вона наголошує на актуальності питання відповідальності адвоката за поширення своєї позиції в мережі Інтернет. Відповідно до ст. 12 ПАЕ всією своєю діяльністю адвокат повинен стверджувати повагу до адвокатської професії, яку він уособлює, її сутності та громадського призначення, сприяти збереженню та підвищенню поваги до неї в суспільстві. Цього принципу адвокат зобов'язаний дотримуватись у всіх сферах діяльності: професійній, громадській, публіцистичній та інших [2]. Адвокат не повинен вчиняти дій, спрямованих на обмеження права особи на захист, професійних прав адвокатів,

незалежності адвокатської професії, честі, гідності та ділової репутації своїх колег, підбив престижу адвокатури та адвокатської діяльності. Цих засад слід дотримуватися у всіх сферах діяльності адвоката: професійній, громадській, публіцистичній та інших. Тому дія вказаної норми поширюється і на діяльність адвоката в Інтернет-ресурсах, оскільки вона цілком охоплюється поняттям громадської або публіцистичної діяльності [4, с. 16].

Відповідно до ст. 36 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» звернутися до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури із заявою (скаргою) щодо поведінки адвоката, яка може бути підставою для дисциплінарної відповідальності, може кожен, кому відомі факти такої поведінки. Не допускається зловживання правом на звернення до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, у тому числі ініціювання питання про дисциплінарну відповідальність адвоката без достатніх підстав, і використання зазначеного права як засобу тиску на адвоката у зв'язку із здійсненням ним адвокатської діяльності. Вищезазначена заява (скарга) не може бути анонімною та обов'язково має містити відомості про наявність ознак дисциплінарного проступку адвоката.

До адвоката можуть бути застосовані такі дисциплінарні стягнення: попередження; зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від одного місяця до одного року; для адвокатів України – позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю з наступним виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України, а для адвокатів іноземних держав – виключення з Єдиного реєстру адвокатів України (ст. 35 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність») [1]. Зазначається, що адвокат може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності протягом року з дня вчинення дисциплінарного проступку.

Натомість у європейських країнах ширший перелік дисциплінарних стягнень, які можуть бути застосовані до адвоката. Наприклад, в Австрії до адвоката можуть бути застосовані як основні (письмова догана, штраф на суму до 45 тис. євро, заборона на адвокатську практику на строк до 1 року,

виключення з адвокатури) так і тимчасові (моніторинг діяльності адвоката дисциплінарною та адвокатською палатою, заборона на здійснення діяльності в певних або в усіх судах, органах прокуратури або в інших органах влади, тимчасова заборона на адвокатську практику, тимчасова заборона на навчання адвокатів-стажистів) заходи дисциплінарної відповідальності. Скарга на адвоката може бути подана будь-якою особою, в тому числі анонімно, а строк давності притягнення його до дисциплінарної відповідальності становить 5 років з моменту вчинення проступку. У Швейцарії до адвоката можуть бути застосовані попередження, догана, штраф, тимчасова (до 2 років) або постійна заборона на заняття адвокатською діяльністю; Рада колегії може застосувати несхвалення та виключення. Попередження, догана, штраф у розмірі 25 тис. євро, заборона займатися професійною діяльністю на строк від 1 до 5 років, виключення з адвокатури застосовуються до адвоката за вчинення дисциплінарного проступку у Німеччині. До того ж догана і штраф можуть бути застосовані одночасно [5, с. 39–41].

На думку Т. Б. Вільчик, слід розширити види дисциплінарних стягнень адвокатів у законодавстві України за рахунок введення грошового стягнення, розмір якого повинен визначатися Радою адвокатів України. Додатковими заходами доцільно передбачити заборону роботи у керівних органах адвокатського самоврядування на певний термін, заборону навчання адвокатів-стажистів [5, с. 42]. Також до українських адвокатів доцільно було б застосовувати і догану.

М. А. Женіна пропонує закріпити у законодавстві обставини, які пом'якшують та обтяжують дисциплінарну відповідальність адвоката. До перших відносилися б заслуги, заохочення, визнання адвокатом своєї провини. Обтяжуючими обставинами слід розглядати вчинення адвокатом дисциплінарного правопорушення раніше та наявність незнятої дисциплінарної відповідальності. При вирішенні питання про дисциплінарну відповідальність адвоката повинні враховуватися тяжкість проступку, обставини його вчинення, стаж адвокатської діяльності, заслуги та винагороди адвоката, а також

наявність чи відсутність притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності раніше, визнання ним своєї провини [6, с. 24].

Отже, слід звернути увагу, що норми, які регулюють дисциплінарну відповідальність адвокатів, потребують удосконалення. Варто розширити перелік дисциплінарних стягнень з урахуванням міжнародних стандартів та досвіду, доповнивши його такими стягненнями як штраф та догана, передбачити механізм погашення та дострокового зняття дисциплінарних стягнень.

Література

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.

2. Правила адвокатської етики : затв. Звітно-виборним з'їздом адвокатів України від 09.06.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vkdka.org/pravila-advokatskoji-etiki-zatverdzeni-zvitno-vibornim-zjizdom-advokativ-ukrajini-2017-roku/>.

3. Заборовський В. В. Дисциплінарний проступок як підстава дисциплінарної відповідальності адвоката / В. В. Заборовський // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. – 2015. – Вип. 31(3). – С. 115–118.

4. Русанова О. І. Підстави притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності за чинним законодавством / О. І. Русанова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. – 2014. – Вип. 10-1(2). – С. 14–16.

5. Вільчик Т. Б. Дисциплінарна відповідальність адвокатів в країнах ЄС та в Україні / Т. Б. Вільчик // Форум права. – 2015. – № 4. – С. 38–44.

6. Женина М. А. Теоретические и практические проблемы дисциплинарной ответственности адвоката : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 / Женина М. А. – М., 2009. – 29 с.

Шлапко, Т.В. Особливості дисциплінарної відповідальності адвоката [Електронне видання] / Т.В. Шлапко, Ю.В. Номировська // Вища юридична освіта: історичний досвід та перспективи розвитку: збірник тез учасників Регіонального круглого столу (м. Маріуполь, 22 лютого 2018 р.). – Маріуполь: Донецький юридичний інститут ГУ НП в Донецькій області; Маріупольський центр первинної професійної підготовки «Академія поліції», 2018.